

до погіршення подружніх стосунків. Насущною потребою є надання психологічної допомоги учасникам військових конфліктів щодо їх повернення в систему соціальних зв'язків і норм мирного часу, відновлення їх здоров'я, покращення родинних стосунків в процесі ре-адаптації.

Література

1. Варій М. Й. Морально-психологічний стан військ, його оцінка та підтримка на високому рівні / Монографія : відп. ред. Л. В. Сохань, Л. Ф. Бурлачук. Львів : ВВПДУ «ЛП», 1996. 229 с.
2. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна психологія : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 308 с.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Діана КОЧЕРЕВА

Університет Григорія Сковороди в Переяславі,

kochereva@me.com

Креативність належить до виключно складної людської здатності створювати нові ідеї, генерувати оригінальні рішення та виражати себе унікальним чином. Слід зауважити, що значна частина емпіричних досліджень щодо проблеми креативності спрямована на виявлення того, які перетворення чинять позитивний або негативний вплив на розвиток цього феномену. Гендер є одним з аспектів, який був досліджений у цьому відношенні у рамках психологічного аналізу.

Учений К. Мартіндейл звертає увагу на абсолютну перевагу чоловіків у порівнянні з жінками у фізиці, математиці, музиці. Перевага чоловіків щодо жінок в галузі літератури також зберігається, хоча і не значна. Це можна пояснити тим, що багато століть жінки піддавалися утискам, суспільство не заохочувало їх досягнення [1].

Гендерні особливості у структурі креативності студентів вивчала Г. Руденко, яка виявила гендерні відмінності і подібності у зв'язку з проявами креативності та іншими змінними складниками обдарованості. Креативність позитивно корелювала у чоловіків з рівнем розвитку пізнавальних процесів, мовними здібностями і культурою взаємодії, у жінок – з активністю. Ці дані свідчать про гендерні відмінності за структурним критерієм [2].

Вчені О. Разумнікова і О. Шемеліна стверджують, що креативність жінок обумовлюється скоріше не стільки психотизмом, скільки іншими факторами. Гендерні особливості у структурі креативності можуть визначатись, зокрема, мотивацією особистості [3].

Результати досліджень щодо розбіжностей у мотивації обдарованих жінок і чоловіків можуть мати пряме відношення до креативності. Так, К. Мартіндейл [1] звертає увагу на те, що зазвичай чоловіки висловлюють цікавість до предметів та ідей, у свою чергу, жінки більш зосереджені на оточуючих (близьких) людях.

Гендерні та мотиваційні аспекти креативності досліджували Дж. Баєр та Т. Амабілія. Починаючи з наукової роботи Т. Амабілії, в якій було обґрунтовано

«принцип внутрішньої мотивації креативності», вважалося, що внутрішні мотиви сприяють, а зовнішні мотиви, навпаки, пригнічують креативність [7; 8].

Разом з тим, теорія Дж. Баєра, полягає саме в тому, що гендерний підхід до мотивів дозволив йому довести визначеність щодо важливості зовнішніх мотивів у структурі креативності [5; 6]. Провівши низку експериментальних досліджень, Дж. Баєр показав, що очікування оцінки призводить до зниження креативності у жінок, але не у чоловіків. Автор запропонував кілька можливих пояснень отриманих результатів. Зокрема, жінки могли бути більш уважними до зовнішніх стимулів, ніж чоловіки. Тому зовнішні стимули чинять більший (негативний) вплив на креативність жінок, ніж чоловіків. Крім того, вплив внутрішніх мотивів на креативність жінок є більш вираженим, ніж на креативність чоловіків. Тому зовнішні стимули можуть пригнічувати внутрішні мотиви жінок більшою мірою, ніж внутрішні мотиви чоловіків. У цілому, отримані результати свідчать про те, що позитивний зворотний зв'язок, нагорода призводять до зниження мотивації жінок і сприяють зростанню внутрішніх мотивів чоловіків [8; 9; 10].

Таким чином, дослідження креативності у контексті геніальності свідчать про абсолютну перевагу чоловіків над жінками. Натомість, дослідження креативності в контексті обдарованості і спеціальних здібностей, навпаки, свідчать або про гендерну подібність, або про перевагу жінок над чоловіками. При цьому з позицій структурного підходу показані виразні гендерні відмінності у характері зв'язків креативності з властивостями індивідуальності. Отже, креативність існує не тільки як складова геніальності, обдарованості або спеціальних здібностей, але і як самостійний феномен.

Література

1. Martindale C. Genetics Encyclopedia of creativity / M. A. Runco, S. R. Pritzker (Eds.) San Diego : Academic Press, 1999. Vol. 1. P. 767–771.
2. Руденко Г. И. Педагогическая одаренность в структуре интегральной индивидуальности (на школьниках разного пола) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психолог. наук : 19.00.01. Пермь, 1994. 21 с.
3. Разумникова О. М., Шемелина О. С. Личностные и когнитивные свойства при экспериментальном определении уровня креативности. *Вопросы психологии*, 1999. № 5. С. 130–139.
4. Baer J. Gender Differences in the Effects of Anticipated Evaluation on Creativity. *Creativity Research Journal*. 1997. No. 10 (1). P. 25–31.
5. Baer J. Gender Differences in the Effects of Extrinsic Motivation on Creativity, *Journal of creative behavior*. 1998. № 32, 1. P. 18–37.
6. Amabile T. M. The Social Psychology of Creativity. New York City : Springer-Verlag, 1983.
7. Amabile T. M. Creativity in Context: Update to the Social Psychology of Creativity. Boulder : Westview, 1996. 336 p.
8. Deci E. L. & Ryan R. M. The General Causality Orientations Scale: Self-Determination in Personality. *Journal of Research in Personality*. 1985. No. 19. P. 109–134.
9. Koestner R., Zuckerman M. & Koestner J. Attributional Focus of Praise and Children's Intrinsic Motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 1989. No. 15. P. 61–72.
10. Kohn A. Punished by Rewards. Boston : Houghton Mifflin, 1993. 398 p.